

březen 2026

Strategický rámec pro vedení ZŠ a SŠ

Dobrovolnictví jako součást strategie školy

Nejde o více aktivit.
Jde o smysl, odpovědnost a reflexi.

Co je to dobrovolnictví ve školách?

Dobrovolnictví chápeme jako pojmenování hodnot a potřeb, které se skrze smysluplnou činnost naplňují.

Dobrovolnická aktivita má přesah mimo toho, kdo ji realizuje a přináší prospěch druhému člověku, komunitě, přírodě nebo místu.

Čím jsou žáci starší, tím se jim otevírají kompetenční možnosti ovlivnit jak bude daná aktivita vypadat a probíhat. Dochází tak k **naplňování našich základních potřeb být potřebný, být součástí a moci ovlivnit dění kolem sebe.**

Dobrovolnictví mohou naplňovat práníčka seniorům, zpívání pro veřejnost, aktivity napříč třídami, aktivity pro rodiče a veřejnost, spolupráce s místními spolky a organizacemi, výroba lojových krmítek a zavěšení v parku, sbírky,... možností je nepřeberné množství.

Proč se na dobrovolnictví zaměřit?

- Nejde o to dělat více věcí. Jde o pojmenování toho, co už škola dělá, a vytěžení potenciálu.
- Prevence není prázdné slovo: zkušenost užitečnosti, sounáležitosti a vlivu působí na příčiny psychické nepohody (ne jen na následky).
- Klíč není čas navíc. Klíč je změna myšlení: smysl (proč), odpovědnost (jak), reflexe (co to přineslo).
- Není to závislé na externistech: škola si mapu aktivit vytvoří sama pomocí jednoduché tabulky; my pomůžeme nastavit směr a proškolíme koordinátora a pedagogy.

Výsledek je win - win - win a to žáci - škola - obec (místo)

SYSTÉM, KTERÝ ZAPADNE DO TOHO, CO JIŽ ŠKOLA DĚLÁ.

Cílem není přidat škole nový „projekt“.

Cílem je dát společný jazyk a jednoduchý rámec aktivitám s přesahem, které už běží: smysl (proč) – odpovědnost (jak) – reflexe (co to přineslo).

Tak vznikají podklady pro klima školy, prevenci i komunikaci navenek – a přínos není závislý na jednom nadšeném učiteli.

Tři úrovně práce s dobrovolnictvím ve škole

Jak s tím pracovat

Doporučujeme **začít mapováním toho, co už ve škole běží**, a postupně přidávat smysl, reflexi a jednoduchý záznam. Tím roste dopad, aniž by rostla zátěž.

Úroveň 1

Aktivita s přesahem

Škola dělá aktivitu, která má přesah mimo vlastní prospěch (to, co školy často už dělají – jen to nebývá pojmenované).

Úroveň 2

Dobrovolnictví s dopadem

Přidáváme smysl (proč), přiměřenou odpovědnost (jak) a reflexi (co to přineslo) a záznam. Aktivita se mění ve zkušenost. Vzniká portfolio žáka, případně třídy.

Úroveň 3

Kompetence

Pojmenování kompetencí a nových dovedností, realizace větších třídních projektů.

1. Nejde jen o pomoc. Jde o zkušenost.

Dobrovolnictví je často spojováno s pomocí druhým. Přínos se někdy shrnuje do věty: „Dobrovolníci z toho mají dobrý pocit.“ Jenže co je to vlastně „dobrý pocit“? A proč ve škole?

V praxi jde o hlubší zkušenost: zažít, že jsem užitečný/á, že mám vliv a že někam patřím – bez ohledu na výkon či sociální status.

Dlouhodobé nenaplnění těchto potřeb se u dětí a dospívajících často promítá do úzkostí, ztráty motivace a pocitu odpojení. Škola je místem, kde lze tuto zkušenost systematicky vytvářet.

Prevence zde znamená práci s příčinami: posilovat zkušenost užitečnosti, sounáležitosti a vlivu dřív, než se potíže rozvinou.

2. Škola, která formuje nejen výkon

Dobrovolnictví umožňuje škole vědomě pracovat s odpovědností, hodnotami a vztahem ke komunitě. Je to způsob, jak vyvažovat výkon lidskostí.

Vedle výkonu totiž stojí otázka: jakým člověkem odchází žák ze školy?

Od 1. stupně se zkušenost užitečnosti rychle vtiskuje, na konci ZŠ a na SŠ se ještě více otevírá propojení s reálným světem a kompetencemi.

BENEFITY pro školu:

Profil školy a odlišitelnost: škola umí jasně pojmenovat, že systematicky pracuje s hodnotami, ne jen s výkonem.

Klima a motivace: smysluplná zkušenost posiluje sounáležitost a podporuje vnitřní motivaci ve třídách.

Komunikace a podklady: vznikají konkrétní příklady dopadu – pro žáky, zřizovatele i veřejnost (ne obecné fráze).

3. Od aktivity k odpovědnosti

Rozdíl mezi „úkol“ a „zkušenost odpovědnosti“ se často odehrává v detailech.

Péče o veřejný prostor může působit jako „jen další povinnost“ – nebo jako příležitost k převzetí odpovědnosti. I jednoduchá činnost (např. hrabání trávy) se dá uchopit tak, že má smysl: proč je veřejný prostor důležitý, komu slouží a jakou máme jako třída odpovědnost za místo, kde žijeme, lze ji využít k prostoru pro kooperaci od návrhu po realizaci.

Když žáci plánují, rozhodují a vidí dopad, ukotvují se ve vztahu k místu.

Nejde o samotnou práci.

Jde o zkušenost: „Tohle místo je i moje a můžu ovlivnit, jak vypadá.“

4. Ve školách se děje mnoho dobra

Dobrovolnictví není jen sociální oblast. Přesah může mít do oblastí :

- sociální
- environmentální,
- kulturní a komunitní
- humanitární
- sportovní a volničasová.

Zároveň se může jednat i o formy podpory mezi žáky, mezigeneračních, nebo i digitálních aktivit.

Jde o mapování a strategii: co už děláme, kdo to nese, co chceme posílit a co už nepřidáme.

Klíč není čas navíc. Klíč je změna myšlení: pojmenovat smysl, dopad a roli žáků – a vytěžit potenciál toho, co už běží.

5. Reflexe jako nástroj udržitelnosti

Bez smyslu a reflexe aktivity často zanikají: učitel nemá zpětnou vazbu, která by ho posunula a „nabila“.

Reflexe je způsob, jak proměnit aktivitu ve zkušenost a zkušenost v dlouhodobý dopad – pro žáky i pro školu.

Forma reflexe může být různá a to od ústní formy rozhovorem s žáky, vyslechnutím, přes psanou formu například osobních dobrolistů, nebo třídní knihy dobra. Může mít i kreativní podoby např. videoreportů.

6. Portfolio zkušeností: paměťová stopa a prevence

Psaný záznam má sílu: zkušenost nezůstane jen „hezkým momentem“, který časem vyprchá. Žák se může vracet ke svým slovům a znovu si vybavit, co konkrétně udělal, komu to pomohlo a jaký to pro něj mělo význam.

Na ZŠ je to obzvlášť cenné v období **dospívání**, kdy se rychle mění pozornost, motivace i sebehodnocení. Bez ukotvení se pozitivní prožitek snadno rozplyne — a při náročnějším dni může převládnout pocit, že „to nemá cenu“ nebo že „nemám co nabídnout“.

Psaná reflexe funguje jako paměťová kotva: vrací žákovi důkazy smyslu, užitečnosti a vlastního vlivu.

Prevence zde není fráze: aktivity naplňují potřebu patřit, být užitečný a mít vliv – důležité ochranné faktory psychické stability.

Zároveň škola pomáhá udržet kontinuitu: na zápisy lze navazovat a rozvíjet je v dalších aktivitách.

Pro školu prakticky: Portfolio je zároveň cenný nástroj pro pedagogy a výchovné/kariérové poradce – dává konkrétní podklady pro práci se žákem, rozhovory, nastavování podpory i komunikaci s rodiči (místo dojmů vznikají příklady a důkazy)

Důležitým bodem je fakt, že škola umožňuje prožít a zvědomit tyto benefity plošně všem žákům, bez ohledu na sociální status či výkon ve škole.

Co může záznam dobrolistu obsahovat:

- kdy a kde se aktivita odehrála
- co jsme dělali a komu/čemu to pomohlo
- jak jsem se při tom cítil/a
- co se mi povedlo a co bych příště zlepšil/a
- co mi nebylo příjemné a proč
- na 1. stupni obrázek nebo symbol místo dlouhého textu

Důležité: Dobrolisty nejsou veřejné. Při ukončení studia si je žák/student odnáší.

7. Lépe méně a vědomě

Role ředitele, role koordinátora a role ostatních pedagogů

Systematická práce s dobrovolnictvím neznamená dělat víc aktivit. Často vede k rozhodnutí dělat méně, ale kvalitně. To chrání pedagogy před vyhořením.

Koordinátor drží přehled, hlídá plán, propojuje pedagogy a zajišťuje návaznost aktivit i reflexí. Díky tomu nejde o jednotlivé „akce“, ale o dlouhodobý rámec, na který lze navazovat.

Ředitel/ka je nositel/ka významu: komunikuje „proč“, nastavuje očekávání a dává aktivitám legitimitu v očích sborovny. Bez jasného mandátu vedení se snadno stane, že část pedagogů vnímá tyto aktivity jako okrajové („méně důležité“) – a lidé, kteří je nesou, pak zbytečně ztrácí podporu i respekt.

Co pomáhá a možné nastavení

Pomáhá, když vedení stanoví, že reflexe je standardní součástí aktivity, a veřejně oceňuje pedagogy, kteří ji drží.

Možné nastavení:

- Jedna zodpovědná osoba (koordinace jako část role vybraného pedagogického pracovníka).
- Koordinátor + malý tým (2–3 lidé) pro zastupitelnost a kontinuitu.
- Koordinátor + napojení na školní parlament / žákovské iniciativy (kde to dává smysl).

Poznámka z praxe: Koordinace nemusí být vázaná na jednu konkrétní funkci. Klíčová je kapacita, komunikativnost, spolehlivost a schopnost držet přehled a návaznost.

8. Začněte v malém

Nejefektivnější cesta:

- Zmapujte, co děláte – aktivity s přesahem (úroveň 1).
- Pro větší dopad přidejte smysl + reflexi a záznam (úroveň 2).
- U vybraných aktivit (konec ZŠ a SŠ) přidejte záznam + kompetence (úroveň 3).
- Teprve potom rozšiřujte.

První krok může být opravdu jednoduchý: koordinátor vyplní mapovací tabulku aktivit, které už ve škole běží, a na tom je pak postaven další postup.

Mapa - skvělý pomocník pro vedení školy - jsou zde vidět oblasti působení, fokus školy, zapojení pedagogové a lze z ní využít mnoho dat pro prezentaci školy. Získá se tím koncepční nástroj, který je nezávislost na změnách pedagogických pracovníků a pomáhá držet směr.

9 Jak poznáte, že to funguje

Není nutné zavádět složité evaluace. Stačí jednoduchý přehled a pár ukazatelů.

- Kolik tříd realizovalo aktivitu s přesahem (úroveň 1) a kolik z nich ji doplnilo reflexí (úroveň 2).
- Kolik pedagogů se zapojilo a jak je rozložená zátěž.
- Kolik studentů realizovalo aktivity včetně zvědomění kompetencí a dovedností (úroveň 3)
- Pestrost aktivit (sociální / environmentální / komunitní / kulturní...).
- Krátká zpětná vazba (2–3 otázky) od žáků a pedagogů.

Strategické ukotvení

(RVP a Strategie 2030+)

Rozvoj přesahových aktivit, včetně dobrovolnictví, je v souladu se směřováním revidovaného RVP ZV i Strategie 2030+.

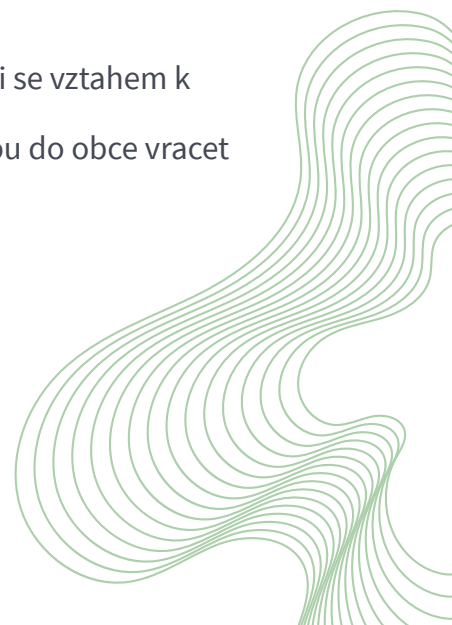
Pomáhá rozvíjet odpovědnost, spolupráci, aktivní občanství i vztah žáků ke komunitě. Zároveň podporuje smysluplné učení propojené s reálným životem.

Dobrovolnictví tak není něco navíc, ale přirozená cesta, jak tyto cíle ve škole naplňovat.

Win–Win–Win

Shrnutí přínosů

- Není třeba dělat více věcí. Je třeba pojmenovat, co už škola dělá, a vytěžit z toho potenciál.
- Výsledek je profit pro žáka/studenta, školu i místo (obec).
- **Žák/student:** zkušenost užitečnosti, pojmenované silné stránky, přirozená prevence psychické nepohody, posílení vztahu ke škole i k obci.
- **Škola:** odlišitelnost, smysluplná kultura, podklady pro komunikaci.
- **Místo** (obec): získává občansky angažované a odpovědné mladé lidi se vztahem k dění i k místu; dlouhodobě to zvyšuje pravděpodobnost, že se budou do obce vracet a chtít v ní žít – tam, kde mají dobré vzpomínky a prožitky.

Jakou podporu od nás můžete čekat

Úvodní konzultace s vedením školy

Společně si pojmenujeme, co už ve škole běží, vybereme realistickou cestu (úroveň 1–3) a domluvíme další kroky.

Nástroj pro rychlé zmapování aktivit

Koordinační tabulka, díky které si škola mapu vytvoří sama během krátké doby (koordinátor ji vyplní ve spolupráci se sborovnou).

Proškolení školního koordinátora

Jak držet plán, jak pracovat se smyslem, reflexí a jednoduchým záznamem (dobrolist/dobrokniha).

Krátké školení pro zapojené pedagogy

Aby věděli „proč a jak“ a nevznikal dojem, že jde o okrajovou aktivitu.

Preventivní programy s tématem dobrovolnictví a pomáhání (2 hodiny)

Otevřeme téma pomoci a užitečnosti a třídě i třídnímu necháme konkrétní nástroje, se kterými lze dál pracovat. Vhodné pro všechny ročníky ZŠ i SŠ - program je vždy uzpůsoben věku a zaměření žáků.

Chcete s aktivitami ve své škole pracovat koncepčně?

Můžete využít našich mnohaletých zkušeností a know-how a využít potenciál aktivit, které děláte

V případě zájmu nás kontaktujte, rádi se vám budeme věnovat.

Kontakty

Anděla Buchtová

koordinátorka

Spolupracuje se školami, lektoruje kurzy pro pedagogy a preventivní programy pro žáky.

Věnuje se síťování organizací a nastavování praktických forem spolupráce.

Email:

dobrovolnickecentrum@kruceksvitavy.cz

Tel.: 737713316

Mgr. Kateřina Novotná

ředitelka organizace

Věnuje se strategickému rozvoji a spolupráci se školami. Spolu s koordinátorkou lektoruje kurzy a preventivní programy.

E-mail: k.novotna@kruceksvitavy.cz

Tel.: +420 724 150 215

© 2026 Krůček Svitavy

Autorkami materiálu jsou Mgr. Kateřina Novotná a Anděla Buchtová.

Tento materiál byl zpracován jako informační a osvětový materiál k dané problematice. Jakékoli další šíření, úpravy nebo komerční využití jsou možné pouze s předchozím souhlasem Krůčku Svitavy.

Při přípravě textu byly částečně využity nástroje umělé inteligence jako podpůrný nástroj pro jazykovou a formulační úpravu. Obsahová a odborná odpovědnost za dokument náleží autorkám.

